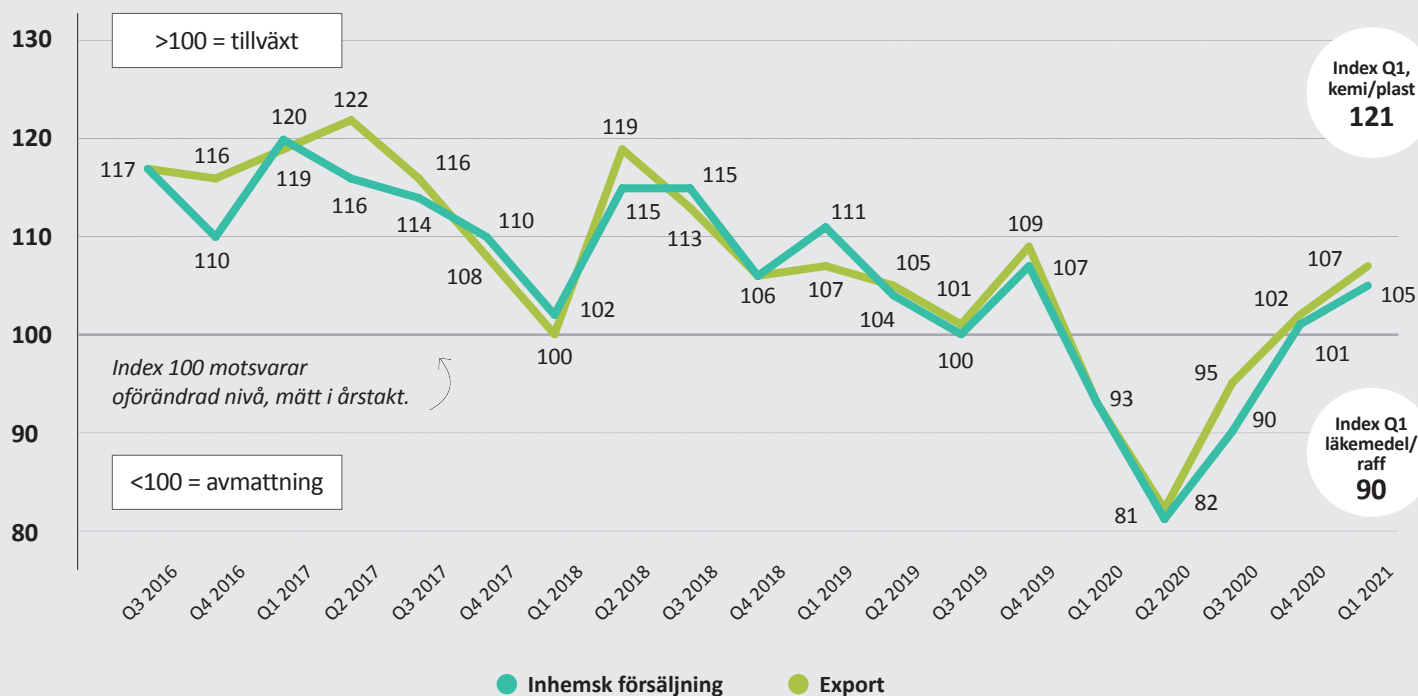

KONJUNKTURBREV

BILD 1. IKEM-INDEX FÖR PERIODEN Q3 2016–Q1 2021 ÖVER INHEMSK FÖRSÄLJNING SAMT EXPORTEN (VOLYM I ÅRSTAKT). INDEXVÄRDE UNDER 100 MARKERAR AVMATTNING (KONTRAKTION).

Källa: IKEM

Stark tillväxt inom kemi-, plast- och gummiindustrin, men bristen på plastråvara oroar

I kvartal ett 2021 skiljer det mycket mellan delbranscherna inom den femtedel av svensk industri som utgörs av kemi-relaterad produktion. Kemi-, plast- och gummiindustrin är inne i en stark tillväxtfas och landar på index 121 (där allt över 100 innebär tillväxt), medan läkemedelsindustrin och raffinaderierna landar på index 90, vilket innebär en tillbakagång jämfört med kvartal ett 2020. Samtidigt oroar plastråvarutillgång och ökade plastråvarupriser.

När företrädare för IKEM:s medlemsföretag i början på året ombads prognostisera kvartal ett 2021 förutspådde de olika

utveckling för de olika branscherna, vilket beskrevs i IKEM:s senaste konjunkturbrev. Det blev också facit för kvartalet, i huvudsak är det två olika historier som kan berättas för perioden.

När den globala industrikonjunkturen nu pekar i rätt riktning är det positivt för den svenska kemi-, och plast- och gummiindustrin eftersom branscherna är en centrala leverantörer av insatsvaror till övriga industrigrenar, till exempel fordons- och livsmedelsindustrin. Den optimism som kemi-, plast- och gummiföretagen förmedlade vid årsskiftet kring konjunkturen har för de allra flesta företag blivit

uppfyllt. För en tredjedel av företagen blev utfallet till och med ännu starkare än orderböckerna visade vid årsskiftet. Produktionshjulen har följaktligen snurrat snabbt och för ett stort antal företag innebär det att man har slagit i taket med ett 100 procentigt kapacitetsutnyttjande. För hela kemi-, plast- och gummiindustrin låg det genomsnittliga kapacitetsutnyttjandet på 84 procent vid inledningen av årets andra kvartal, vilket kan jämföras med motsvarande siffra för kvartal två 2020 som var 76 procent.

Tillväxtrekylen har skapat leverans- och utbudsstörningar särskilt när det gäller plastråvara. Utbudet hämmas globalt av att en större produktionsenhet i USA stod still till följd av elbrist efter en köldknäpp i februari. Vidare påverkar också störningarna inom de internationella transporterna plast- råvarutillgången. Sju av tio kemi-, plast- och gummiföretag i Sverige har på olika sätt påverkats av detta. Bland rena plast- och gummiproducenter är andelen ännu högre. Antingen genom att priserna ökat kraftigt eller, vilket är mer allvarligt, genom ren tillgångsbrist. Bland de dryga 70 procent av företagen som påverkats svarar 86 procent att de upplever problem med att få tag i tillräcklig mängd plastråvara. 59 procent anger att de mött kraftigt ökade inköpskostnader.

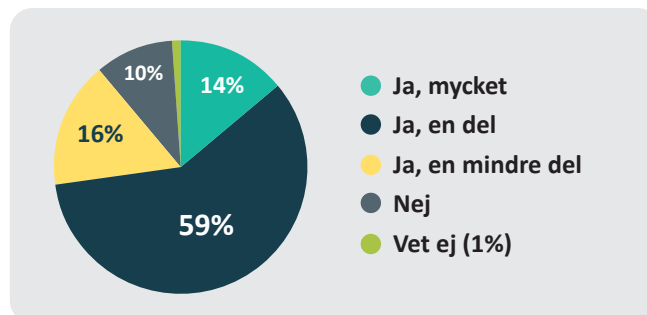
Index över kostnadsutvecklingen under kvartal ett var för kemi-, plast- och gummiföretagen 129, att jämföra med läkemedel och raffinaderi där rå/insatsvarukostnaderna minskade något i årstakt (index 96).

Kostnadsutvecklingen inom kemi-, plast- och gummiindustrin är en del av ett allmänt råvaruprisrally vilket kan komma att påverka den allmänna inflationsutvecklingen framöver. Även kostnaderna för transporter har ökat tydligt i spåren av den globala återhämtningen under andra halvåret.

Det finns självklart gränser för hur länge industrin överlag är intresserad av att agera stötdämpare genom att absorbera hela eller delar av dessa kostnadsökningar. Frågan är därför om svenska kemi-, plast- och gummiföretag kan föra vidare egna kostnadsökningarna till nästa industriled? Ja, det tror företagen, men i de allra flesta fall bara till delar. Lite mer än 60 procent av företagen räknar med att kunna föra vidare en del av kostnadsökningarna, medan bara en fjärdedel av

BILD 2. UNDER ÅRETS ANDRA KVARTAL, BEDÖMER NI ATT FÖRETAGETS PRODUKTION KOMMER ATT PÅVERKAS NEGATIVT TILL FÖLJD AV DEN GLOBALA VARUFÖRSÖRJNINGSPROBLEMATIKEN.

Svar från endast kemi- och plast- och gummiföretagen. Källa: IKEM

företagen räknar med att kunna föra över hela ökningen. Ett av tio företag räknar med att inte alls kunna kompensera sig, bland annat för att man sitter fast i långa avtal. För majoriteten av företagen innebär kostnadsökningarna därmed en viss marginalpress. Just nu kompenseras det till viss del av att det råder högtryck i fabrikerna. Om kostnaderna fortsätter upp måste dock både industrikunder och i slutändan konsumenter räkna med att inflationen skjuter fart. Ökningen kan dock bli tillfällig i det fall inflationstakten klingar av så snart utbud och efterfrågan möts mer friktionsfritt igen.

Kemi-, plast- och gummiföretagen räknar med att försäljningsvolymerna kan fortsätta uppåt under det kommande halvåret, utläst i index 111. I förhållande till utfallet i kvartal ett (index 121), vilket till två tredjedelar dessutom mötte "pandemifria" jämförelsemånader 2020, kan index 111 för det kommande halvåret (Q2 och Q3) framstå som försiktigt. Ovan beskrivna råvarubegränsningar och förseningar i de globala logistiksystemen är några av förklaringarna bakom denna förhållandevis försiktiga prognos. Hela 89 procent av företagen menar att den, på ett övergripande plan globala varuförsörjningsproblematiken, inverkar negativt på deras produktionspotential under kvartal två, varav 14 procent

TABELL 1. IKEM-INDEX UPPBRUTEN PÅ "DELBRANSCH". INDEX 100 MOTSVARAR OFÖRÄNDRAD UTVECKLING, ÅRSTAKT. Källa: IKEM

	Inhemsk leveranser, volym	Leveranser till exportmarknaden, volym	Antalet anställda	Investeringar	Kostnaden för inköp av rå/insatsvara	Företagets lönsamhet (EBIT-marginal)
Kemi/gummi/plast	117	121	96	109	129	115
Läkemedel/raffinaderi	97	90	106	98	96	116
Totalt	107	105	101	103	112	116

räknar med en stor negativ inverkan (bild 2). Om varuförsörjningsknutarna skulle få en lösning i närtid blir produktionstillväxten därmed starkare än prognosen. Men det är inte så sannolikt. En annan delförklaring till den försiktiga tillväxtprognosen det kommande halvåret är att kvartal tre 2020 innebar en oförändrad produktion (årstakt). Det ger lite tuffare jämförelsetal än för kvartal två 2020 då konjunkturen tappade stort.

TREVANDE START PÅ ÅRET FÖR LÄKEMEDEL/RAFFINADERI

För raffinaderi- och läkemedelsindustrin har året börjat lite mer trevande, vilket också var förväntat. Dels på grund av den prognos som lades i januari, dels för att framför allt läkemedelsindustrin skulle matcha höga jämförelsetal från 2020. Men också den lågt ställda prognosen var för optimistisk, kvartalet slutade svagare än förväntat för hela 60 procent av företagen. Framför allt läkemedelsindustrin har under en serie år etablerat sig på höga produktions/försäljningsnivåer. Att branschen nu tillfälligt tar en tillväxtpaus är av den anledningen inget konstigt.

Det kommande halvåret räknar företagen inom läkemedel och raffinaderi med en försiktig volymtillväxt uttryckt i index 108. För läkemedelsindustrins sker jämförelsen mot ett kvartal två 2020 med mycket stark volymtillväxt och ett kvartal tre som uppvisade en negativ utveckling. De siffror som IKEM här redovisar stöds även av den offentliga exportstatistiken för perioden.

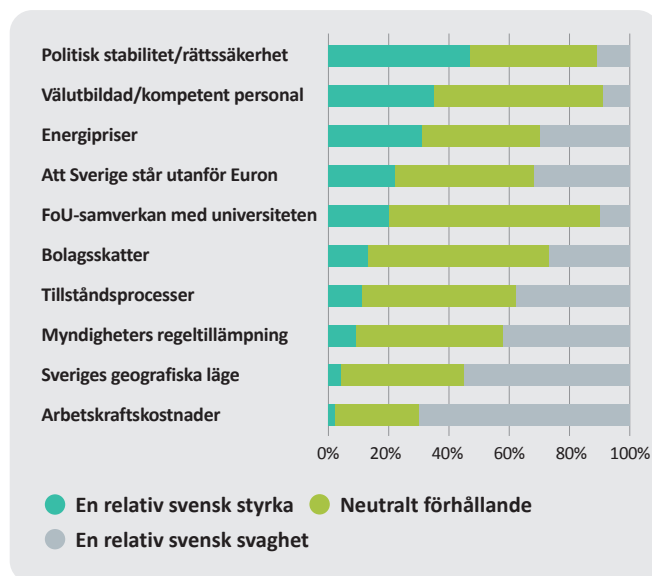
HUR SER KEMI- OCH LÄKEMEDELS-INDUSTRIN PÅ SVENSKA PRODUKTIONSFÖRHÅLLANDEN?

Sverige är en av världens ledande industrinationer och industrin har stor betydelse för det svenska välfärdsbygget. Så har det varit sedan tidigt 1900-tal och så är det alltjämt. Men konkurrensen globalt har samtidigt aldrig varit så hård som nu när informationsteknologin till stor del suddat ut betydelsen av landsgränser. Det gör att summan av alla produktionsvillkor för svenska industriföretag måste vara sådan att framtida investeringar hamnar här i Sverige och inte i länder med fördelaktigare produktionsvillkor.

Lite mer än 20 procent av det svenska industrierbjudandet utgörs av produkter från IKEM:s medlemsföretag. Kemi-, plast- och gummiföretagen är centrala underleverantörer till svenska och utländska kunder. Läkemedelsindustrin är den svenska industrigren som har den enskilt högsta förädlingsgraden, den ger arbete till tusentals högkvalificerade forskare och tjänstemän i landet. Det är därför intressant att ta del av hur dessa industrigrenar samlat ser på produktionsförhållandena i Sverige jämfört med konkurrerande produktionsländer.

BILD 3. UTIFRÅN ERT FÖRETAGS PRODUKTION I SVERIGE, HUR SKULLE NI DEFINIERA DE SVENSKA VERKSAMHETSFÖRUTSÄTTNINGARNA RELATIVT OMVÄRLDEN (ERA VIKTIGASTE KONKURRENTLÄNDER)?

Oviktade svar från 126 företagsledare. Företagen omsatte tillsammans 240 miljarder 2020. Källa: IKEM

För att kunna identifiera Sveriges position i den globala konkurrensen har företagen fått ange både vad de anser är en relativ svensk styrka och vad som är en relativ svensk svaghet (bild 3). För att tydliggöra svenska styrkor och svagheter redovisar vi också "nettotalet" för varje given parameter. Det är andelen företag som anser att Sverige inom aktuellt "villkor" har en relativ fördel, minskat med de företag som, tvärtom, anser att Sverige erbjuder en relativ nackdel (tabell 2). Ju högre positiva tal – desto tydligare ett förhållande till Sveriges fördel, medan det motsatta gäller för stora negativa tal.

RÄTTSSÄKERHET OCH VÄLUTBILDAD PERSONAL SVENSKA STYRKOR

Två områden där Sverige har uppenbara styrkor, samtidigt som de tillmäts mycket stor vikt bland företagen, är politisk stabilitet/rättssäkerhet och välutbildad personal. I båda delar noteras positiva nettotal. Allra tydligast är utfallet när det gäller politisk stabilitet och rättssäkerhet. Också när det handlar om FoU-samverkan med universiteten ligger Sverige bra till. Samtidigt tillmäts FoU-samverkan något lägre betydelse för företagen än de två tidigare beskrivna villkoren.

För energipriset är nettotalet endast en procent. Det innebär i princip att rådande energipriser varken ger Sverige en fördel eller en nackdel. Hela 80 procent tycker energifrågan har stor betydelse och den har hamnat allt högre upp på

företagens agendor givet effektbristen och de senaste årens stora tillfälliga prisökningar i landets mellersta och södra delar. Elförsörjningsfrågan är också högst aktuell utifrån industrins inriktning mot en koldioxidneutral produktion. Under de kommande decennierna kommer det bidra till ett mer eller mindre dubblerat svenskt elbehov. Tillgång och pris på el borde därför rimligtvis också ligga överst på svenska politikernas agendor. En trygg och stabil elförsörjning är i allra högsta grad en viktig komponent för den svenska industrins investeringsvilja och konkurrensförmåga.

Att Sverige står utanför Euron ger ett netttotal på -10. En överblick av företagen anser helt enkelt att det vore att föredra med ett svenskt euomedlemskap. Samtidigt tillmäts frågan den enskilt lägsta betydelsen i denna undersöknings uppställning av olika svenska produktionsvillkor.

SVENSKA MYNDIGHETER MÅSTE EFFEKTIVISERA SITT ARBETE

För svenska myndigheters regel tillämpning och tillståndsprocesser gäller det totalt motsatta. Sverige är klart sämre än konkurrerande länder (illustrerat av netttotalen -33% och -27%). Dessa två villkor har mycket stor betydelse för företagen, särskilt när den svenska industrin nu planerar för en omfattande grön omställning. Till saken hör också att problembilden har sett likadan ut i IKEM:s två tidigare gjorda undersökningar år 2018 och 2019. Tyvärr har Sverige alltså inte förmått förflytta sig i rätt riktning inom dessa två viktiga områden. I värsta fall kan fortsatta problem med långa och ofta godtyckliga processer innebära att industrins investeringar hamnar i länder med en effektivare och mer förutsägbar myndighetshantering än vad som är fallet i Sverige.

När det gäller Sveriges geografiska läge samt höga svenska arbetskraftskostnader så återfinns de på de absoluta jumbo-platserna bland produktionsvillkoren. Sveriges geografiska läge, långa avstånd till marknaden, är definitivt ett minus enligt den stora andel företag som säljer det mesta av sin produktion utanför Sveriges gränser. Samtidigt är det endast 48 procent som tycker att det är en mycket viktig faktor att förhålla sig till.

Värre ställt är det med Sveriges höga arbetskraftskostnader. Det är den enskilda faktor där Sverige placerar sig allra längst från konkurrentländerna enligt IKEM-företagen. Det är dessutom en faktor som tillmäts mycket stor betydelse för en klar majoritet av företagen. Samtidigt är det uppenbart att de internationellt verksamma kemi- och läkemedelsföretagen ändå värdesätter sina svenska produktionsanläggningar och sin personal i Sverige, de är ju fortfarande verksamma här. Men strävan måste självklart vara att vässa alla verksamhetsförutsättningar i Sverige, hela tiden. Höga arbetskraftskostnader kompenseras delvis av en hög utbildningsnivå och en välfungerande arbetsmarknad. Men Sverige kan inte fortsätta

TABELL 2. SVENSKA KONKURRENSFÖRHÅLLANDEN

Netttotal är andelen som angav en svensk styrka minskat med andelen som angav en svensk svaghet. Andelen av företagen som anser att villkoren har stor eller mycket stor betydelse i företagets samlade konkurrenskraftsbedömning. Källa: IKEM

Villkor har stor betydelse enligt:

	Netttotal	
Politisk stabilitet/rättssäkerhet	35%	86%
Välutbildad/kompetent personal	26%	86%
FoU-samverkan med universiteten	11%	55%
Energipriser	1%	80%
Att Sverige står utanför Euron	-10%	26%
Bolagsskatter	-14%	66%
Tillståndsprocesser	-27%	73%
Myndigheters regeltillämpning	-33%	71%
Sveriges geografiska läge/närhet till marknaden	-50%	46%
Arbetskraftskostnader	-67%	75%

sprunga i otakt med resten av världen avseende löneökningstakt, framförallt inte om den svenska industrins produktivitet inte förmår överträffa omvärldens. Sverige har inte heller råd att ligga på minus inom övriga villkor. Med de stora industri-satsningar som står för dörren i Sverige och resten av världen finns ingen tid att förlora när det handlar om att vässa de svenska produktionsvillkoren – sådan ser verkligheten ut i den globala värld industrin lever i. Nya segrar måste vinnas varje dag.

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en knappt femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 304 miljarder kronor 2020. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbrevet redovisas för varje kvartal.

För frågor kontakta:
Carl Eckerdal, chefekonom
070-497 11 98
carl.eckerdal@ikem.se

IKEM

Innovation and Chemical Industries in Sweden
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige
Box 55915 | SE 102 16 Stockholm | Sweden
www.ikem.se